

III. RAPPORT in zake ART. XIII K.O.

Aan de Gereformeerde Kerken in Nederland.

Door de Generale Synode, gehouden te Leeuwarden, 1920, werd, blijkens de Acta, Art. 109, 110 en 174, besloten :

„Deputaten te benoemen met opdracht,

- a. te onderzoeken, of, met handhaving van het beginsel van Art. 13 K.O., mogelijk en gewenscht is, de regeling van Utrecht te wijzigen, of te vervangen door eene nieuwe regeling, waarvan mag worden verwacht, dat ze meer algemeene instemming zal vinden ;
- b. te overwegen het voorstel, door Dr K. DIJK ter tafel gebracht, luidende : „De Generale Synode besluite de regeling tot uitvoering van Art. 13 K.O. aldus te wijzigen, dat ook bij pensioeneering wegens invaliditeit, eer een diensttijd van veertig jaren of de leeftijd van zeventig jaren bereikt is, het volle pensioen worde uitgekeerd, en dus de bepaling vervalle die vervat is in de woorden : „Wanneer” etc. (Acta van Middelburg 96 Art. 77)” ;
- c. te overwegen de vraag, of bij de vaststelling der weduwnpensioenen de Middelburgsche bepalingen behooren te vervallen en alle weduwen het volle pensioen zullen moeten ontvangen.”

Voorts wees de Synode tot Deputaten hiervoor aan : Prof. Dr H. H. KUYPER, Dr J. HANIA en Ds H. MEIJERING. (Acta, Art. 152).

Ter voldoening aan deze opdracht hebben ondergeteekenden de eer, het volgende ter overweging aan te bieden.

A. Wat het eerste deel van bovengenoemde opdracht betreft, sub a gememoreerd, merken Deputaten allereerst op, dat de Synode hiertoe, op advies harer commissie, besloot :

„Gelet op de bezwaren uit onderscheidene kerken tegen de te Utrecht 1905 aanbevolen regeling ingebracht”, en

„constateerend, dat ook na de herhaalde vernieuwde aanbeveling van de veelszins gunstig werkende regeling van Utrecht, onderscheidene kerken eene andere wijze van uitvoering volgen.”

In verband met deze motiveering van het besluit der Synode, meenden Deputaten in het bijzonder tot taak te hebben :

ten eerste, na te gaan, welke de voornaamste bezwaren zijn, die tegen de te Utrecht 1905 aanbevolen regeling ingebracht worden ;

ten tweede, te onderzoeken, welke andere wijze van uitvoering van Art. 13 K.O. door onderscheidene kerken gevolgd wordt; om dan, na overweging van deze beide,

ten derde, de vraag te beantwoorden, of het mogelijk en gewenscht is,

de regeling van Utrecht te wijzigen, of te vervangen door eene nieuwe regeling.

Wat nu de bezwaren aangaat, die tegen de regeling van Utrecht worden ingebracht, meenen Deputaten er op te moeten wijzen, dat bij deze regeling wel moet worden onderscheiden tusschen de regelen, die de Synode gegeven heeft voor de emeriteering en de pensioenen aan de Emeriti-predikanten, Weduwen en Weezen uit te keeren en die, welke betrekking hebben op de hulp die door de andere kerken te verleen is, wanneer een kerk, die pensioen heeft uit te keeren, niet in staat is aan deze verplichting te voldoen. Wat de eerste betreft, ging de Synode van Utrecht van het beginsel uit, dat elke kerk naar Gods Woord geroepen is, voor haar Dienaar, ook wanneer hij emeritus wordt, te zorgen; en ten opzichte van de laatstgenoemde regelen, dat, naar den eisch van het gebod der liefde, de andere kerken verplicht waren, eene hulpbehoevende kerk te steunen.

Nu zijn er tegen het eerste deel dezer regeling (te vinden onder I „Met betrekking tot de kerkeraden”) ook op verschillende Synodes bezwaren ingebracht en voorstellen gedaan, om tot eene andere regeling te komen. Sommigen, uitgaande van de regelen, die bij pensioeneering door den Staat enz. waren vastgesteld, waarbij degene die pensioen ontvangt zelf daartoe jaarlijks een deel heeft bij te dragen, meenden, dat deze regel ook op de predikanten behoorde toegepast worden. Anderen waren van oordeel, dat de plicht om voor het pensioen te zorgen niet alleen rustte op de kerk, waaraan de Emeritus-predikant het laatste verbonden was, maar ook op de kerken, die hij vroeger gediend had.

Tegen elk voorstel tot wijziging van de regeling van Utrecht in één van deze beide richtingen bestaan volgens de meening der Deputaten overwegende bezwaren. Niet alleen omdat ze in strijd zijn met Art. 13 K.O., dat den plicht om voor den Emeritus-Dienaar te zorgen *geheel* en *uitsluitend* legt op de kerk waaraan hij bij zijn emeritaat verbonden is, maar ook, omdat de eerstgenoemde gedachte geheel miskent het eigenaardig karakter van het ambt van den Dienaar des Woords en men bij de laatstgenoemde beschouwing uit het oog verliest, dat door het vertrek van een predikant elke band tusschen hem en de vroegere gemeente verbroken werd en van een rechtsplicht dezer kerk, om voor het pensioen van een vroegeren Dienaar te zorgen, derhalve geen sprake kan zijn. Eene wijziging van dit gedeelte der te Utrecht voorgestelde regeling, waardoor de kerk, die voor pensioen te zorgen heeft, ontlast zou worden door òf daarvoor eene bijdrage van den Dienaar des Woords te vragen, òf dien last op meerdere kerken te leggen, zou derhalve ongeoorloofd zijn, zoolang Art. 13 K.O. ongewijzigd blijft.

Alleen ten opzichte van de bepaling der pensioenen enz. is verandering mogelijk, gelijk dan ook verschillende Synodes, met name de laatstgehouden Synode te Leeuwarden, hierin wijziging hebben aangebracht en ook door Deputaten, in verband met het tweede deel van hunne opdracht, op een onderdeel hiervan wijziging zal worden voorgesteld. Maar dit alles raakt niet de principieele gedachte, waarvan deze regeling uitgaat. Behoudens het hierna te noemen punt, meenen Deputaten daarom, dat dit gedeelte van de Utrechtsche regeling onveranderd moet blijven.

Wat het tweede gedeelte van deze regeling betreft (te vinden onder II

„Met betrekking tot de Classes”), waarin voorgesteld wordt op welke wijze de kerken elkander bij de uitvoering van het onder I gestipuleerde, zoo noodig, hebben te helpen en waartegen inzonderheid bezwaren worden ingebracht, merken Deputaten allereerst tweeërlei op. Vooreerst dat, al wordt van dit hulp verleen in Art. 13 K.O. niet gesproken, de zedelijke verplichting daartoe wel door niemand zal ontkend worden, als zijnde volkomen naar de Schrift. En in de tweede plaats, dat de hier voorgestelde wijze, waarop de andere kerken eene kerk, die zelf niet in staat is het door haar verschuldigde pensioen uit te keeren, hebben bij te staan en te helpen, kerkrechtelijk volkomen juist is. Nóch tegen het beginsel dat hieraan ten grondslag ligt, nóch tegen de regeling die de Synode voor dit hulp verleen voorschreef als zoodanig, zijn dan ook ooit afdoende bezwaren ingebracht. En zoolang er kerken zijn, die in dezen hulp behoeven, zal, naar het oordeel der Deputaten, deze regeling dan ook moeten worden gehandhaafd.

Ook meenen Deputaten, alvorens zij op de practische bezwaren tegen deze regeling bestaande ingaan, met nadruk te moeten wijzen op de gezegende vruchten, die de regeling van Utrecht voor de verzorging der Emeriti-predikanten, Weduwen en Weezen heeft afgeworpen. Al was het alleen maar daardoor, dat het besef, dat de plaatselijke kerk geroepen is voor haar Emeritus-predikant en hare Predikantsweduwen en -weezen te zorgen, zoo krachtig is versterkt geworden en mede als gevolg hiervan die verzorging ook van uit financieel oogpunt aanmerkelijk is verbeterd. Het zou ondankbaar zijn tegenover de Synode van Utrecht, deze voordeelen niet openlijk te erkennen.

Intusschen neemt dit echter niet weg, dat er van uit practisch oogpunt tegen dit deel van de Utrechtsche regeling bezwaren worden ingebracht, die niet weg te cijferen zijn. Voorzoverre deze bezwaren op vroegere Synodes reeds overwogen en weerlegd zijn geworden, behoeven ze hier niet opnieuw ter sprake gebracht te worden. Deputaten bepalen zich daarom ook tot die bezwaren welke, niettegenstaande alles wat hiertegen is aangevoerd, blijkbaar bij de kerken *blijven* bestaan.

Volgens de te Utrecht aanbevolen regeling heeft eene kerk, die niet bij machte is, het door haar verschuldigde pensioen uit te keeren, na eerst zelf de uiterste krachten te hebben ingespannen, voor het ontbrekende de hulp in te roepen van de kerken der Classis waaronder zij ressorteert, welke laatsten dan geroepen zijn, uit Christelijke mededeelzaamheid de noodige hulp te verleen. Deze hebben hiervoor te collecteeren en, indien de opbrengst dezer collecten ontoereikend blijkt, volgens een, door de Classis van te voren vastgesteld percentage, de nog ontbrekende gelden zoo mogelijk bijeen te brengen. Blijkt eene Classis op deze wijze te zwaar belast te zijn, dan heeft zij op hare beurt hulp te vragen bij de Part. Synode, en deze, zoo noodig, bij de Deputaten der Generale kas.

Hiertegen worden nu inzonderheid de volgende bezwaren ingebracht :

1^e dat op deze wijze tal van kerken, bij emeriteering of overlijden van hare Dienaren, niet slechts bovenmate bezwaard en financieel gedrukt worden, maar zelfs hulpbehoevend. Ook die kerken, welke anders behoorlijk in eigen onderhoud kunnen voorzien ;

2^e dat consequente toepassing van deze regeling tot allerlei moeilijkheden in de practijk aanleiding geeft. Zoo bij de vraag: hoeveel de hulpvragende kerk zelve voor het pensioen kan en moet bijdragen; als ook: welke uitgaven eene kerk, die in dezen gesteund wordt, zich overigens mag veroorloven. Stel b.v. zij wil het traktement van haar dienstdoenden predikant verhoogen, hare gebouwen uitbreiden of verbeteren enz.;

3^e dat de stipulatie omtrent eventueel uit te keeren pensioen, door de kleine kerken bij de beroeping van een predikant gemaakt, niet wel te verdedigen is, wijl deze van te voren weten, dat zij hieraan niet kunnen voldoen, dan alleen, wanneer zij door de mededeelzaamheid der zusterkerken daartoe in staat gesteld worden;

4^e dat op deze wijze verreweg de meeste kerken niet vooruit zorgen, en dit óók niet kunnen, voor het eventueel door haar uit te keeren pensioen van haar eigen predikant, terwijl zij jaarlijks eene belangrijke som bijdragen in de verzorging van Emeriti-predikanten enz. van andere kerken.

Hoewel nu de regeling van Utrecht principieel volkomen juist is, zoo moet toch erkend, dat bovengenoemde practische bezwaren niet denkbeeldig en ook geenszins onbeteekenend zijn.

Dat zeer vele kerken, wanneer zij pensioen hebben uit te keeren aan haar Emeritus-predikant of predikantsweduwe, boven mate bezwaard en hulpbehoevend worden, is een feit, dat niet te loochenen valt. En dat dit vooruitzicht bij de kerken een zekere vreeze verwekt en doet omzien naar middelen en wegen, om hieraan te ontkomen, is te verstaan.

Ook het tweede bezwaar, dat het bepalen van de noodige hulp, welke verleend worden moet, dikwerf allerlei moeilijkheden met zich brengt, is helaas, in de practijk al te zeer bewezen. Wat zich te dezen opzichte in sommige kerken en op menige classicale vergadering heeft voorgedaan, was inderdaad bedroevend en niet het minst pijnlijk voor de betrokken Emeriti-predikanten en Weduwen.

Eveneens moet, wat met betrekking tot de stipulatie inzake de pensioenen door de kleine kerken wordt opgemerkt, als juist worden erkend. Eene kerk, die van te voren weet, dat zij zelve niet bij machte is hare stipulatie ten uitvoer te brengen, maar hiertoe door de barmhartigheid der zusterkerken in staat gesteld moet worden, kan, welbeschouwd, eene zoodanige verplichting moeilijk op zich nemen.

Wat eindelijk het vierde bezwaar betreft, dat bij het volgen van deze Utrechtsche regeling zeer vele kerken niet vooruit zorgen, en ook niet kunnen zorgen, voor het eventueel uit te keeren pensioen aan hare dienstdoende predikanten, terwijl zij jaarlijks een niet onbelangrijke som hebben bij te dragen in de verzorging der Emeriti-predikanten enz. die er thans reeds zijn, hieromtrent merken Deputaten het volgende op:

De overweging, welke aan dit bezwaar ten grondslag ligt, is zonder twijfel volkomen juist. De door de kerken bij de beroeping van hun predikant gemaakte stipulatie omtrent eventueel aan hem uit te keeren emeritaats-pensioen, of, bij overlijden, van pensioen aan zijne weduwe, legt inderdaad aan haar de verplichting op, om hiervoor bijtijds te zorgen en de noodige maatregelen te nemen. Zij mag dit niet laten aankomen op

het oogenblik dat het geval zich voordoet, noch leven in de verwachting, dat de andere kerken haar dan wel zullen steunen.

In verband hiermede werd daarom ook reeds door de Generale Synode, gehouden te Rotterdam 1917, o.m. besloten: „aan de plaatselijke kerken aan te bevelen, met het oog op de vervulling van haar plicht, uit Art. 13 voortvloeiende, daarvoor bijtijds een fonds te vormen, teneinde zooveel mogelijk voor de pensioenen der Emeriti-predikanten enz. te zorgen.” (Acta blz. 39).

Uit de hun verstrekte inlichtingen is echter aan Deputaten gebleken, dat deze aanbeveling der Synode weinig resultaat gehad heeft. Slechts een zeer enkele kerk is begonnen, zulk een pensioenfonds te vormen. Voor de meeste kerken bleek het bezwaarlijk. Althans, wanneer een zoodanig fonds iets zou beteekenen. Niet alleen de bijdragen, welke jaarlijks moeten gegeven worden voor het verleenen van hulp aan kerken die reeds pensioen hebben uit te keeren, zijn gebleken hiervoor een overwegend bezwaar te zijn, maar ook het feit, dat zeer vele kerken inmiddels tot eene zoodaanaamde „onderlinge verzekering” overgingen, deed van het vormen van zoodanige plaatselijke pensioenfondsen afzien.

Immers, om aan de bovengenoemde bezwaren zooveel mogelijk tegemoet te komen en toch aan het beginsel van Art. 13 vast te houden, zijn inderdaad „onderscheidene kerken begonnen eene andere wijze van uitvoering van Art. 13 te volgen”, gelijk door de Synode van Leeuwarden geconstateerd werd.

En welke is deze andere wijze van uitvoering?

Uit het onderzoek, door Deputaten in dezen ingesteld, is hun gebleken, dat deze feitelijk neerkomt op „eene vrijwillige, onderlinge verbintenis van de kerken tegenover elkander, om de financieele lasten, aan de uitvoering van Art. 13 verbonden, door het storten van jaarlijksche bijdragen naar een zekeren maatstaf, gezamenlijk te dragen.” Kortheidshalve gewoonlijk met den naam „onderlinge verzekering” aangeduid.

Tot eene zoodanige verbintenis werd reeds in 1906 door de kerken der Classis Leiden besloten en dit voorbeeld is langzamerhand door meerdere Classes en part. Synoden gevolgd, zoodat thans de kerken in de provincie Groningen, Friesland (Z. D.), Drenthe, Overijssel, Utrecht, Zuid-Holland (N. D.), Zuid-Holland (Z. D.), Zeeland, Noord-Brabant en Limburg en voor een deel ook die van Gelderland op eene dergelijke wijze aan Art. 13 uitvoering geven. Wel loopen de hiervoor gemaakte regelingen op sommige punten uiteen (die in Friesland (Z. D.) is het meest afwijkend), maar in hoofdzaak bedoelen zij toch hetzelfde. En deze bedoeling is:

1e dat men het beginsel van Art. 13 K.O., dat de plaatselijke kerk aansprakelijk is voor pensioenuitkeering, wil handhaven;

2e dat men buitengewonen financieelen druk en hulpbehoevendheid bij pensioenuitkeering wil voorkomen en wegnemen;

3e dat men den kerken, door het storten van jaarlijksche bijdragen voor de verzorging van Emeriti-predikanten, -weduwen en -weezen, waarborg wil geven, dat zij, in geval van emeriteering of overlijden harer Dienaren, aan hare verplichtingen volgens Art. 13 kunnen voldoen, zonder daardoor als

hulpbehoevend op de mededeelzaamheid der zusterkerken te zijn aangewezen.

Dat nu de Generale Synode met de aan Deputaten in dezen verleende opdracht bedoelde, in het bijzonder *déze* regelingen te overwegen en te toetsen, is duidelijk. Niet alleen wordt dit kennelijk aangegeven door de aan het besluit der Synode voorafgaande overweging, waarbij geconstateerd wordt, dat onderscheidene kerken eene andere wijze van uitvoering volgen dan de te Utrecht 1905 aanbevolen regeling, maar ook het aan de voorgestelde en door de Synode aangenomen conclusies voorafgaande rapport der adviseerende commissie spreekt dit duidelijk uit. Hierin toch heet het aan het slot, na te hebben gememoreerd, dat het aanvaarden van eene dergelijke regeling verderen voortgang neemt: „Daarom schijnt het niet ongewenscht, dat de Synode door daartoe te benoemen Deputaten nog eens een nauwgezet onderzoek doe instellen aangaande de vraag, of er een wijze van uitvoering van Art. 13 K.O. kan gevonden worden, die op minder bezwaren stuit dan de te Utrecht aanbevolen regeling. Daar blijkbaar naar veler oordeel het stelsel der z.g.n. „onderlinge verzekering” aan minder bezwaren onderhevig is, zou, zoo dit oordeel juist bevonden werd, eene volgende Synode dit stelsel ook aan de andere kerken kunnen aanbevelen; allicht vond ze tevens gelegenheid te waarschuwen tegen gevaren, die zulk een regeling bij eene minder juiste uitvoering met zich kan medebrengen. En werd het genoemde oordeel onjuist bevonden, dan zou eene waarschuwing aan de kerken vanwege de Synode zeker niet ongewenscht zijn.” (Acta, Bijl. XXVIII blz. 233).

In verband met deze bedoeling der Synode, merken Deputaten vooreerst op, dat het uitgangspunt van eene dergelijke onderlinge verzekering blijkbaar is: de verplichting uit Art. 13 voor de kerken voortvloeiende. Niet alleen voor de kerken die reeds een Emeritus-predikant of weduwe hebben te verzorgen, maar voor alle kerken, krachtens de door haar gemaakte stipulaties omtrent eventueele pensioen-uitkeering. Omdat alle kerken, krachtens deze stipulaties, niet slechts geroepen zijn bijtijds de noodige maatregelen te nemen om hieraan eventueel te kunnen voldoen, maar omdat zij ook elk oogenblik hiervoor geplaatst kunnen worden, — daarom verbindt men zich tegenover elkander, om hetgeen er noodig is voor de verzorging der Emeriti-predikanten enz. die er zijn, althans in hoofdsom, gemeenschappelijk, naar een van te voren overeengekomen maatstaf, bijeen te brengen.

Dat nu een dergelijke onderlinge verbintenis kerkrechtelijk ongeoorloofd zou wezen, of zelfs in strijd met de te Utrecht aanbevolen regeling, achten Deputaten niet juist. Ware dit zoo, dan zouden de Generale Synodes, waarop deze zaak reeds ter sprake kwam, de kerken ongetwijfeld op hare verplichting hebben gewezen, om, voorzooverre zij hiertoe reeds waren overgegaan, er mede te breken. Zij hebben dit echter niet gedaan, omdat zij de vrijheid der kerken niet wilden beperken. Want, waar een Generale Synode wel bevoegd is en ook geroepen, om aan te wijzen welke verplichting eene kerk heeft tegenover haar Emeritus-predikant, daar blijven de kerken tot op zekere hoogte vrij, hoe zij willen zorgen, eventueel aan deze verplichting te kunnen voldoen. Gesteld b.v. dat eene kerk voor de

pensioeneering van hare Dienaren een contract wilde afsluiten bij een verzekeringsmaatschappij, dan zou dit op zich zelf volkomen geoorloofd wezen. En waarom zouden de kerken dan contractueel zulk eene verplichting niet tegenover elkander op zich mogen nemen? Er is nóch in Gods Woord nóch in de Kerkenordening iets te vinden, dat dit verbieden zou. Ook de Synode van Utrecht, 1905, heeft trouwens allermintst bedoeld, hiertegen een *verbod* te laten uitgaan, want in het daar uitgebracht rapport wordt uitdrukkelijk uitgesproken: „zonder twijfel mogen plaatselijke kerken ook in zake pensioenen tegenover elkander financieele verplichtingen aangaan en zelfs een soort van onderlinge verzekering in het leven roepen”; en evenzoo geschiedde op de Synode te Rotterdam in 1917, toen in [het rapport over deze zaak werd erkend, „dat uit kerkrechtelijk oogpunt tegen een dergelijke vrijwillige onderlinge verzekering der kerken geen principieel bezwaar is in te brengen.” Het hoofdbezwaar tegen een dergelijke regeling, te Utrecht in 1905 ingebracht was, dat ze practisch onuitvoerbaar zou zijn. Waar echter de meeste kerken thans tot zulk eene onderlinge verbintenis zijn overgegaan en van practische onuitvoerbaarheid niet gebleken is, mag dit bezwaar wel als vervallen beschouwd worden.

De vraag is dan nu, of er misschien aan deze „onderlinge verzekering”, die uit het leven der kerken zelf is opgekomen, andere, zóó ernstige bezwaren en gevaren verbonden zijn, dat de Generale Synode zou moeten waarschuwen om op dezen weg voort te gaan en, zoo zij *dit* niet noodig acht, welke bepalingen zij dan toch zou moeten maken, om de bezwaren en gevaren, die zich hierbij voordoen, zooveel mogelijk te ondervangen.

Dat toch ook aan deze wijze van uitvoering van Art. 13 bezwaren en gevaren zijn verbonden, is zonder twijfel. Ze zijn in hoofdzaak de volgende:

Vooreerst bestaat bij zulk een onderlinge verzekering het gevaar, dat op de kleinere en zwakke kerken te zware financieele verplichtingen worden gelegd. Immers, de totaalsom van de jaarlijksche bijdragen, door de kerken te storten, zal veel hooger wezen bij onderlinge verzekering dan wanneer alleen de *hulpbehoevende* kerken worden gesteund, aangezien niet meer de pensioenen door deze kerken uit te keeren in hoofdsom worden bijeengebracht, maar die van *alle* kerken, welke een Emeritus-predikant of Weduwe hebben te verzorgen. Indien nu bij de bepaling van deze bijdragen niet ernstig en nauwgezet rekening wordt gehouden met de financieele draagkracht der kerken, dan is hiervan het noodwendig gevolg, dat de rijkere kerken bij zulk een onderlinge verbintenis, naar verhouding, worden *óntlast*, en de armere kerken zwaarder *bélast*. De voorstelling toch, als zou door een zoodanige regeling de financieele druk der emeritaatsverzorging in het algeméén verlicht worden, is onjuist. Dit geldt wel voor de kerken, die een Emeritus-predikant of Weduwe hebben te verzorgen, maar niet voor de overige kerken. Deze worden integendeel zwaarder belast en hebben jaarlijks méér bij te dragen, dan bij de regeling van Utrecht tot steun van de hulpbehoevende kerken geeischt wordt.

Een tweede bezwaar, tegen deze onderlinge verzekering in te brengen is, dat daardoor het plichtsbefef der kerk, om voor haar eigen Emeritus-predikant of Weduwe te zorgen, zal worden verzwakt, wijl zij het pensioen niet zelf

heeft bijeen te brengen, maar dit voor het grootste deel, of schier geheel, van andere kerken ontvangt, ook al is zij zelve zeer wel in staat dit pensioen op te brengen.

Als derde bezwaar kan genoemd worden, dat een dergelijke regeling, wanneer zij door een Classis, Particuliere of Generale Synode met meerderheid van stemmen aan de kerken werd opgelegd, in strijd zou zijn met de vrijheid en zelfstandigheid der kerken en het opleggen zou wezen van financieele verplichtingen, waartoe eene kerkelijke meerdere vergadering de bevoegdheid ten eenenmale mist.

En eindelijk wordt nog als bezwaar aangevoerd, dat door zulk eene verbintenis een band om de kerken gelegd wordt, die, wanneer het in de kerken om principieele redenen tot eene breuke kwam, gevaar zou opleveren, dat kerken, om de voordeelen, uit deze contractueele verbintenis voortvloeiende, wellicht in het kerkverband zouden blijven. Wel is hiertegen opgemerkt, dat deze kerken dan toch gedurende al die jaren, dat zij in het kerkverband waren, gedekt waren tegen het risico van eene pensioeneering, maar dit neemt niet weg, dat de verleiding groot zou wezen, om, waar men jarenlang zoo belangrijke sommen heeft bijgedragen om gedekt te zijn tegen dat risico, dit voordeel voor de toekomst niet prijs te geven.

Hoewel Deputaten den ernst dezer bezwaren niet ontkennen en ze ook niet alle te ondervangen zijn, zoo meenen zij toch der Generale Synode niet te moeten adviseeren, nu deze „onderlinge verzekering” bij het verreweg het grootste deel onzer kerken ingang heeft gevonden en daaraan ongetwijfeld niet geringe voordeelen zijn verbonden, om eene waarschuwing tegen dit stelsel te laten uitgaan. Er is wel geen regeling te bedenken, die zonder bezwaren is; en, waar een dergelijke regeling op zich zelf niet ongelooft is en practisch verschillende bezwaren, die aan de regeling van Utrecht verbonden zijn, wegneemt, daar is het naar hun oordeel de taak der Synode, alleen zoodanige maatregelen te nemen, waardoor de bezwaren, die zich ook hierbij voordoen, zooveel mogelijk worden ondervangen.

En dan dient er in de eerste plaats op gewezen te worden, dat zulk een onderlinge verbintenis of verzekering door de kerken zelf geheel vrijwillig zal moeten worden aangegaan en nooit door een meerdere vergadering aan de kerken mag worden opgelegd. Hierop kan niet te zeer nadruk gelegd worden. Immers, de kerkelijke meerdere vergaderingen zijn geen kerkelijke bestuurscolleges, die als zoodanig eene eigene macht over de kerken hebben, waardoor zij over de financiën der plaatselijke kerken kunnen beslissen en beschikken, maar slechts vergaderingen van de kerken zelve. En nu kunnen de kerken, in Classis of Synode vergaderd, na overweging van de vraag, welke wijze van uitvoering van Art. 13 naar haar oordeel de meest gewenschte is, wel tot de slotsom komen, dat die van onderlinge verzekering de voorkeur verdient, en diensvolgens besluiten om hiervoor eene regeling te ontwerpen, en deze aan de kerken, tot haar ressort behorende, aanbevelen, maar verder gaat de bevoegdheid eener Classe of Synode ook niet. Zij kan deze regeling niet aan de kerken opleggen en deze niet verplichten tot een zoodanige verbintenis toe te treden, zoodat eene kerk zich zoude bezondigen, indien zij daaraan niet voldeed. Dit laatste is wel eens zoo

voorgesteld. Als zou het gelijk staan, wanneer eene kerk zich aan een zoodanige onderlinge verzekering onttrekt, dan of zij, volgens de regeling van Utrecht, nalatig blijft in het geven van de haar toegewezen bijdrage voor hulpbetoon. Maar deze voorstelling is onjuist. Deze gevallen staan niet op ééne lijn. Het verleenen van hulp aan degenen, die van noode hebben, toch is een eisch, een gebod des Heeren, dat ook voor de kerken als kerken geldt. Weigert nu eene kerk, ofschoon hiertoe wel in staat, de naar billijkheid van haar te verwachten hulp te verleenen, dan zondigt zij tegen het gebod des Heeren. Gansch anders staat het echter bij eene „onderlinge verzekering”. Deze is geen gebod Gods. Nergens in de H. Schrift vindt men ook maar eenige aanwijzing, dat de kerken tot uitvoering van hare verplichtingen volgens Art. 13 K.O. zich onderling hebben te verbinden of te verzekeren. De meerderheid der kerken moge dit gewenscht en practisch aanbevelenswaardig achten, maar er kan niet gezegd worden, dat een kerk, die zich hieraan onttrekt, in strijd handelt met eenig gebod Gods. Vandaar, dat een zoodanige verbintenis of „onderlinge verzekering” der kerken altoos eene vrijwillige is en dit ook moet blijven. Heeft dus een kerk, Classis of Synode overwegend bezwaar tegen een dergelijke verbintenis, dan behoort zij niet alleen daarin geheel vrij te blijven, maar mag ook geen zijdelingsche dwang dienaangaande op haar worden uitgeoefend, gelijk wel geschied is, door te verklaren, dat zulk een kerk, Classis of Part. Synode, wanneer zij zelf hulpbehoevend wordt, van de andere kerken geen hulp kan verwachten. Voor dergelijke kerken dient de regeling van Utrecht van kracht te blijven.

In verband met het tweede straks genoemde bezwaar tegen het stelsel van onderlinge verzekering dient er voorts op gewezen te worden, dat bij een dusdanige regeling de uitkeering der pensioenen nimmer mag geschieden door een Classicalen of Synodalen Quaestor, maar moet gedaan worden door den betrokken kerkeraad. De kerkeraad en hij alleen blijft, krachtens Art. 13, de volle verantwoordelijkheid voor het uit te keeren pensioen behouden en de Emeritus-predikant, Weduwe en Weezen moeten daarom van den kerkeraad hun pensioen ontvangen. Ook is het in verband hiermede naar het oordeel van de meerderheid der Deputaten niet ongewenscht, dat door de betrokken kerk voor het pensioen van haar Emeritus-predikant enz. naar verhouding een hooger percentage wordt bijgedragen, opdat de gedachte, dat het háár plicht is voor dit pensioen te zorgen, te beter bewaard blijve en de offervaardigheid voor dit doel gesterkt worde.

In de derde plaats dient zulk eene onderlinge verzekering alleen te gelden voor het *minimum-pensioen*, door de Generale Synode voorgesteld, en elke kerk geheel vrij te blijven in de bepaling van het bedrag, dat zij meer aan pensioen zal willen uitkeeren.

Eindelijk meenen Deputaten er nog op te moeten wijzen, dat zulk eene „onderlinge verzekering” niet mag leiden tot het stichten van algemeene fondsen of het vormen van kapitalen, waardoor de kerken in hare vrijheid om met het kerkverband te breken, wanneer het beginsel dit eischt, zouden belemmerd worden, maar alleen zich dient te bepalen tot het geven van jaarlijksche bijdragen naar verhouding van hetgeen er oogenblikkelijk van noode is.

In verband nu met dit een en ander meenen Deputaten aan de Generale Synode te moeten adviseeren :

Ten eerste, om de regeling door de Synode van Utrecht aanbevolen, wat betreft het onder I gestipuleerde, behoudens de hierna te noemen wijziging, onveranderd te laten ; alsmede om, zoolang niet alle kerken, Classis of Partic. Synodes tot „onderlinge verzekering” zijn overgegaan, ook de regeling van het hulpbetoon, onder II aanbevolen, van kracht te laten blijven.

Ten tweede, om uit te spreken, dat, nu de overgrootste meerderheid der kerken, ter voldoening aan de verplichting, die uit Art. 13 voortvloeit en die door de Synode van Utrecht nader omschreven is, tot eene „onderlinge verzekering” zijn overgegaan en de vraag is opgekomen, of zulk een „onderlinge verzekering” geoorloofd en aanbevelenswaardig is, hoewel de bezwaren erkennende, die ook hieraan verbonden zijn, zij zulk eene regeling niet principieel ongeoorloofd acht en haar aan de kerken, wegens de praktische voordeelen, wel kan aanbevelen, mits daarbij de bepalingen in acht worden genomen, als waarvan door Deputaten aan het slot van hun rapport een ontwerp wordt voorgesteld.

B. Komende thans tot het tweede punt, in de opdracht aan deputaten gegeven sub *b* gememoreerd, te overwegen het voorstel, door Dr K. DIJK ter tafel gebracht, luidende: „De Generale Synode besluite de regeling tot uitvoering van Art. 13 K.O. aldus te wijzigen, dat ook bij pensioeneering wegens invaliditeit, eer een diensttijd van veertig jaren of de leeftijd van zeventig jaren bereikt is, het volle pensioen wordt uitgekeerd, en dus de bepaling vervalle die vervat is in de woorden: Wanneer etc. (Acta van Middelburg art. 77)”, diene het volgende:

Volgens het rapport, door de Commissie van advies ter Gen. Synode over dit voorstel uitgebracht door Ds A. SCHWEITZER, penningmeester der Gen. Kas ad Art. 13 (en niet door Ds H. MEIJERING, zooals de Acta abusievelijk melden, bladz. 301 v.v.), heeft de voorsteller ter verdediging een tweetal gronden aangevoerd, de eerste van principiëelen, de andere van practischen aard. De principiëele grond was blijkbaar deze, dat uitkeering van pensioen, berekend naar het aantal dienstjaren, niet in overeenstemming is met den eisch van Art. 13, dat de Emeriti-predikanten „eerlijk in hunne nooddruff zullen verzorgd worden”; alsmede, dat dit „een practijk is, die bij de salariëering van ambtenaren geldt, maar in de verzorging van de Dienaren des Evangelies niet thuis hoort.”

De practische grond wordt in bedoeld rapport niet zoo duidelijk aangegeven, maar is zonder twijfel deze, dat de „verzorging in de nooddruff” bij vroegere invaliditeit in vele gevallen niet mindere financieele eischen stelt dan na een diensttijd van veertig jaren of op zeventigjarigen leeftijd.

Wijl nu de Commissie, volgens den rapporteur, niet in staat was, zich over het principieel bezwaar aanstonds een weloverwogen oordeel te vormen, en nog veel minder om ook maar eenigszins bij benadering eene raming te maken van de finantieele gevolgen, die aanneming van het voorstel voor de kerken zou hebben, daar meende zij, de Synode te moeten adviseeren, het voorstel ter beoordeeling te stellen in handen van de Deputaten, die de vraag zullen hebben te overwegen, of herziening van de Utrechtsche regeling tot uitvoering van Art. 13 wenschelijk is.

Hieraan nu gevolg gevende, merken Deputaten allereerst op, dat bedoeld voorstel feitelijk twee voorstellen tot wijziging van de te Utrecht 1905 aanbevolen regeling in zake de pensioenen behelst, n.l.:

1°. dat voortaan, bij emeritering wegens invaliditeit, eer een diensttijd van veertig jaren of de leeftijd van zeventig jaren bereikt is, het pensioen niet meer zal berekend worden naar het aantal dienstjaren;

2°. dat in dergelijke gevallen het volle pensioen zal worden uitgekeerd.

Deze twee voorstellen dienen wel van elkander onderscheiden en elk op zich zelf beoordeeld te worden. Het eerste sluit het laatste niet in, ook al doet de formulering van het voorstel zulks vermoeden. Immers, ook al worden deze pensioenen niet berekend naar het aantal dienstjaren, daarom behoeft nog niet in dergelijke gevallen het volle pensioen te worden uitgekeerd. Voorgesteld had b.v. ook kunnen zijn, dat alsdan de cijfers van Middelburg zullen gelden.

Wat nu het eerste punt betreft, dat het pensioen bij vroegere invaliditeit berekend wordt naar het aantal dienstjaren en $\frac{1}{40}$ ste van het volle pensioen

voor elk dienstjaar wordt toegekend, zooals de regeling van Utrecht voorschrijft, hiertegen heeft de voorsteller, blijkens bovenstaande gronden bezwaar, omdat dit naar zijn oordeel *a* niet in overeenstemming is met den eisch van Art. 13, dat de Emeriti-predikanten enz., „eerlijk in hunne nooddrufft zullen verzorgd worden”; *b* een practijk is, die bij de salariering van ambtenaren geldt, maar in de verzorging van de Dienaren des Evangelies niet thuis hoort en *c* omdat dit in vele gevallen ook practische bezwaren en onbillijkheden met zich brengt.

Hoewel Deputaten het gewicht van deze bezwaren, vooral ook in verband met de in dezen soms gevolgde practijk, niet willen ontkennen, meenen zij toch te moeten opmerken, dat de voorstelling, alsof de thans geldende regeling bepaald in strijd zou wezen met hetgeen in Art. 13 K.O. wordt uitgesproken, niet geheel juist is. Dit zou wél het geval zijn, indien in bedoelde regeling *énkel* bepaald ware, dat bij invaliditeit op jongeren leeftijd het uit te keeren pensioen berekend wordt naar het aantal dienstjaren, dat vervuld is. Maar dit is, gelijk ook reeds in het rapport der Commissie te Leeuwarden terecht werd opgemerkt, niet zoo. Aan het slot toch van genoemde regeling wordt bepaald, „dat bij korteren diensttijd en bij gebleken behoefte door den kerkeraad niet minder zal worden uitgekeerd dan het bedrag, dat reeds door de Synode van Middelburg werd bepaald.” Uit deze bijvoeging, die in dezen niet uit het oog mag worden verloren, blijkt, dat in dergelijke gevallen het pensioen niet uitsluitend naar het aantal dienstjaren mag berekend worden, maar ook rekening moet worden gehouden met de bestaande behoefte van den emeritus-verklaarde. En juist hierdoor wordt, althans tot op zekere hoogte, aan het beginsel van Art. 13 vastgehouden.

Ook in verband met het tweede door den voorsteller aangevoerde bezwaar tegen deze regeling is genoemde slotlinea van beteekenis. Door die toevoeging toch verkrijgt de bedoelde regeling ook een geheel ander karakter dan die, welke bij de salariering en pensioeneering van ambtenaren geldt. Bij deze laatste zijn voor de berekening van het uit te keeren pensioen de dienstjaren de allesbeheerschende factor en is er van pensioeneering naar „gebleken behoefte” geen sprake. Het pensioen is hierbij een verkregen recht, en eene uitkeering van wat de Staat, of wie ook, verschuldigd is.

Toch gevoelen Deputaten zeer wel, dat hiermede de genoemde bezwaren niet zijn weggenomen. Immers, het kan niet worden ontkend, dat in de regeling van Utrecht als *regel* wordt gesteld, dat bij emeriteering na korteren diensttijd of op jongeren leeftijd het pensioen berekend wordt naar het aantal dienstjaren, en dat slechts wanneer de behoefte hieraan blijkt naar een aangegeven minimum pensioen zal worden uitgekeerd. Indien deze behoefte dus niet kan worden aangewezen, geldt de regel, dat $\frac{1}{40}$ ste van het volle pensioen voor elk dienstjaar gerekend wordt. Derhalve blijft de vraag te beantwoorden, of *déze* bepaling in de regeling van Utrecht principieel en practisch is te verdedigen.

In het bekende rapport, op de Synode van Utrecht 1905 uitgebracht, wordt ter verklaring de genoemde bepaling aldus gemotiveerd: „Het recht „op pensioen is, evenals het recht op tractement, niet een recht op verzorging met eenzelfde financieel bedrag. Er geschiedt geen onrecht, maar „er wordt juist aan een eisch van billijkheid voldaan, wanneer bij de be-

„paling der onderscheidene pensioenen rekening wordt gehouden o. a. met: „a het aantal jaren, welke bij de emeriteering in den dienst des Woords „vervuld zijn; b den leeftijd, dien de emeritus-verklaarde bereikt heeft; „c het bedrag van het tractement, dat hem laatstelijk was toegekend; en „d de bijzondere omstandigheden, waarin de emeritus-verklaarde of zijn „gezin verkeerden, waardoor verhooging noodzakelijk zou zijn.”

Nu zal een ieder aanstonds toestemmen, dat het recht op pensioen niet insluit een recht op verzorging met eenzelfde financieel bedrag. Dat bij de bepaling der pensioenen rekening wordt gehouden met het bedrag van het genoten tractement en met de omstandigheden, waarin de emeritus-verklaarde of zijn gezin verkeerden, is alleszins billijk. Ook zal er weinig bezwaar tegen in te brengen zijn, dat hierbij, in het algemeen, ook rekening gehouden wordt met het aantal dienstjaren. Immers, het maakt wel verschil, of iemand dertig of veertig jaren de kerken trouw gediend heeft, dan of hij reeds na vijf of tien jaren emeritaat ontvangt. In het eerste geval kan gezegd worden, dat hij heel zijn levenskracht aan de kerken gegeven heeft, wat bij emeriteering wegens invaliditeit na korten dienstdienst niet zoo is. En hierdoor wordt de aanspraak op pensioen zeer zeker verhoogd. Want al dient het pensioen in de eerste plaats om in de nooddrift, d. i. in het levensonderhoud van den Emeritus-dienaar te voorzien, er ligt toch ook een erkenning in van de aan de kerken bewezen diensten. En in zooverre kan er daarom ook geen bezwaar tegen bestaan, maar wordt er veeleer aan een eisch van billijkheid voldaan, wanneer bij de bepaling van het pensioen ook rekening wordt gehouden met het aantal dienstjaren. Eene andere vraag is echter, of de bepaling juist en billijk is, dat bij emeriteering wegens invaliditeit na korteren dienstdienst, indien niet de „gebleken behoefte” aanwezig is, het pensioen bepaald naar het aantal dienstjaren berekend wordt. In verband met wat boven reeds werd opgemerkt, meenen Deputaten die vraag ontkennend te moeten beantwoorden. Waar Art. 13 spreekt van „eerlijk in de nooddrift verzorgd worden”, daar hangen de financieele eischen, welke dit „verzorgen in de nooddrift” of levensonderhoud van den Dienaar stelt, niet af van het meer of minder aantal jaren dat hij gediend heeft, maar van gansch andere omstandigheden. En wanneer daarom aan een Emeritus-predikant, die slechts enkele dienstjaren heeft, aan pensioen wordt toegekend voor elk dienstjaar $\frac{1}{40}$ ste van het volle pensioen, waarop hij na veertigjarigen dienst aanspraak zou hebben kunnen maken, dan zal niemand durven zeggen, dat hiermede aan den eisch van Art. 13 wordt voldaan. Te minder waar de financieele eischen, welke het verzorgen in de nooddrift of levensonderhoud stelt, bij iemand, die op jeugdigen leeftijd emeritaat moet nemen, in vele gevallen zoo niet grooter, dan toch zeker niet kleiner zijn dan bij emeriteering op zeventigjarigen leeftijd of na veertig-jarigen dienst. Aan dien eisch zou wel voldaan zijn, indien in bedoelde bepaling eerst een minimum bedrag tot grondslag ware aangegeven en dat vervolgens dit minimum met een bepaald bedrag voor elk dienstjaar zou te vermeerderen zijn. Waar dit echter ontbreekt en in dergelijke gevallen het pensioen uitsluitend naar het aantal dienstjaren te berekenen is, schijnt het Deputaten niet ongewenscht, dat de regeling op dit punt gewijzigd wordt.

Nu komt hierbij echter nog een tweede vraag aan de orde, die niet minder belangrijk is en waarmede Deputaten tevens komen tot het tweede gedeelte van het te overwegen voorstel. De vraag n.l., of het in overeenstemming met de bedoeling van Art. 13 is te achten, dat aan *ieder* emeritus-verklaarde, onverschillig op welk tijdstip van zijn leven en om welke oorzaak hij emeritaat ontving, tot aan zijn dood verzorging in de nooddrift vanwege de kerken toegekend wordt. M. a. w. of ook degene, die b.v. wegens een of ander lichaamsgebrek, waardoor hij wel onbekwaam wordt voor den dienst des Woords, emeritaat ontvangt, maar die nog zeer wel in staat is tot anderen arbeid, zijn leven lang door de kerken moet onderhouden worden. Aldus schijnt de opvatting te wezen, welke aan bedoeld voorstel ten grondslag ligt. Voorgesteld toch wordt: „dat ook bij pensioeneering wegens invaliditeit, eer een diensttijd van veertig jaren of de leeftijd van zeventig jaren bereikt is, het volle pensioen wordt uitgekeerd.” Met deze opvatting nu, kunnen Deputaten zich niet vereenigen. Naar hunne overtuiging wordt op deze wijze eene verklaring van Art. 13 gegeven, welke niet juist is. Zoowel uit de bewoordingen van het Artikel, als uit de volgorde, waarin de oorzaken voor het emeritaat daarin genoemd worden, blijkt duidelijk, dat de bedoeling van Artikel 13 is, om *in het algemeen* de verplichting aan te wijzen, welke de kerken hebben tegenover de Dienaren, die hunne levenskracht in haren dienst besteed hebben. Deze hebben de kerken „eerlijk in hunne nooddrift te verzorgen”. Anders echter staat het met een Dienaar, die na korteren diensttijd wegens invaliditeit onbekwaam wordt tot uitoefening zijns Dienstes, maar daarom nog wel in staat is, om anderen arbeid voor zijn levensonderhoud te verrichten. Van dezen kan niet gezegd worden, dat hij heel zijn levenskracht aan de kerken gegeven heeft, terwijl ook zijne nooddrift ten nauwste verband houdt met de werkkrachten, waarover hij nog heeft te beschikken. Bovendien mag hierbij niet uit het oog worden verloren, dat, waar de kerken eenerzijds geroepen zijn, om in de nooddrift harer Dienaren te voorzien, ook „wanneer zij door ouderdom, ziekte of anderszins onbekwaam worden tot uitoefening huns Dienstes”, anderzijds ook de Dienaren de zedelijke verplichting hebben tegenover de kerken om, wanneer zij deze om bijzondere redenen niet meer kunnen dienen, ofschoon nog wel in staat tot anderen arbeid voor hun levensonderhoud, haar niet zonder noodzaak financieel te bezwaren. Volkomen terecht werd daarom ook onder letter *a* van de Utrechtsche regeling o. m. bepaald, dat wanneer bij emeriteering wegens ziekte, gebreken of kwalen de emeritus-verklaarde een anderen werkkring vindt, waaraan een genoegzaam inkomen verbonden is, het recht op pensioen ophoudt.

Reeds op deze gronden zouden deputaten daarom het voorstel, om bij emeriteering wegens invaliditeit op jongeren leeftijd en na korteren diensttijd aan *alle* Emeriti-predikanten het volle pensioen toe te kennen, niet durven aanbevelen aan de Synode. Hierbij komt bovendien, dat daardoor ook een zeer zware last op de kerken zou gelegd worden. Volgens de berekening, door den penningmeester der Generale Kas, Ds A. SCHWEITZER, in dezen ten dienste van Deputaten gemaakt, zou bij den tegenwoordigen stand van zaken, indien aan alle Emeriti en Weduwen het volle pensioen werd uitgekeerd, het totaal bedrag aan pensioenen met ongeveer *f* 50.000

verhoogd worden. Een cijfer, waarmede zeer zeker te rekenen valt. Terwijl eindelijk ook nog, in verband met het bovenstaande, als bezwaar tegen dit voorstel moet worden ingebracht, dat, wanneer in al dergelijke gevallen het volle pensioen werd toegekend, daarmede allicht ook de aandrift vervallen zou om een anderen werkkring te zoeken, voor degenen die zich hiertoe zedelijk verplicht zouden moeten rekenen.

Om al deze redenen meenen Deputaten derhalve te moeten adviseeren, op dit gedeelte van het voorstel van Dr DIJK niet in te gaan. Integendeel. Naar hun oordeel moet bij emeriteering wegens vroegere invaliditeit elk geval op zich zelve beoordeeld en het bedrag van het uit te keeren pensioen, in verband met de bijzondere omstandigheden, afzonderlijk worden vastgesteld. Wel dient hierbij gehandhaafd te worden, dat bij gebleken behoefte een bepaald minimum moet worden uitgekeerd. En ook schijnt het deputaten alleszins billijk, dat aan een emeritus-verklaarde, die nog wel in staat is om een anderen werkkring te zoeken, ook al is de „gebleken behoefte” niet aanwezig, althans voor een zeker aantal jaren, een bepaald bedrag als minimum pensioen wordt toegekend.

C. Wat eindelijk de laatste vraag betreft, aan Deputaten ter overweging gegeven „of bij de vaststelling der weduwnpensioenen de Middelburgsche bepalingen behooren te vervallen en alle weduwen het volle pensioen zullen moeten ontvangen”, kunnen zij na al het voorafgaande kort zijn. Blijkbaar toch houdt deze vraag verband met het pas behandelde voorstel, om aan alle Emeriti-predikanten het volle pensioen uit te keeren, en is de bedoeling, of deze regel ook niet tot de Weduwen behoort te worden uitgestrekt. Waar Deputaten bezwaar meenden te moeten maken om aan alle Dienaren, die wegens invaliditeit emeritaat verkrijgen, het volle pensioen uit te keeren, meenen zij dat ditzelfde ook geldt ten opzichte van de Weduwen dezer predikanten. Alleen zullen bij eventueele wijziging van het gestipuleerde onder letter *b*, de bepalingen omtrent het weduwnpensioen onder letter *c* hiermede in overeenstemming moeten worden gebracht.

Resumeerende, hebben Deputaten derhalve de eer, betreffende de regeling der Gen. Synode van Utrecht 1905 in zake de uitvoering van Art 13 K.O. aan de Generale Synode voor te stellen:

1^e Het onder *lb* in deze regeling gestipuleerde aldus te wijzigen:

„Het in de vorige bepaling bedoelde pensioen wordt zooveel mogelijk geëvenredigd aan het laatstgenoten tractement, den leeftijd en den diensttijd, waarbij ook de vroegere dienst in andere kerken meetelt. Bij de berekening van dit tractement wordt het vaste geldelijk bedrag, ingeval de predikant bovendien nog het genot had van pastorie of huishuur, met 20% vermeerderd, alsmede, bij vrijdom van belasting, met de som die deze belasting in het afgelopen kalenderjaar bedroeg. Het pensioen wordt ten volle uitgekeerd bij emeriteering op zeventig-jarigen leeftijd of na een diensttijd van veertig jaren; alsook, wanneer na korteren diensttijd de oorzaak van het emeritaat gelegen is in voortdurende ziekte of zwakheid, waardoor de emeritus-verklaarde ook ongeschikt is om andere werkzaamheden voor zijn levensonderhoud te

verrichten, en dan gesteld op niet minder dan f 1600 per jaar. Met dien verstande, dat het in kerken, waar het tractement (berekend als boven) nog zelfs daar beneden is, gesteld wordt op het bedrag van dit tractement; en in kerken, die een tractement (berekend als boven) van f 2700 en meer konden geven, gesteld wordt op niet minder dan drie vijfden van het bedrag van dat tractement.

Heeft de emeriteering plaats op jongeren leeftijd en na korteren diensttijd wegens onbekwaamheid tot uitoefening van den Dienst zonder dat daardoor de emeritus-verklaarde ongeschikt is om andere werkzaamheden voor zijn levensonderhoud te verrichten, zoo wordt het bedrag van het pensioen, met inachtneming van de omstandigheden waarin de betrokken Dienaar en zijn gezin verkeeren en van het aantal zijner dienstjaren, door den kerkeraad met advies der Classis vastgesteld, doch aanvankelijk op niet minder dan f 1200 bepaald. Met dien verstande, dat telkens om de vijf jaren opnieuw te beoordeelen zal zijn of hierin wijziging dient te worden gebracht."

2^e De slotalinea van het onder Ic gestipuleerde, vanaf de woorden „en voorts met dien verstande" enz. aldus te wijzigen :

„en voorts met dien verstande, dat bij korteren diensttijd dan veertig jaren van den overleden echtgenoot, het bedrag van het pensioen, met in achtneming van de omstandigheden waarin de betrokken Weduwe verkeert en het aantal dienstjaren dat door haar overleden echtgenoot vervuld werd, door den kerkeraad met advies der Classis wordt vastgesteld, doch aanvankelijk op niet minder dan f 1000 bepaald, terwijl telkens om de vijf jaren opnieuw te beoordeelen zal zijn of hierin wijziging dient te worden gebracht."

3^e In te voegen onder I, na het gestipuleerde sub d een nieuwe alinea luidende :

Voorts besluit de Generale Synode, dat wanneer de kerken onder elkander financiële verplichtingen willen aangaan ten einde zich te verzekeren voor de eventueel door haar volgens Art. 13 K.O. verschuldigde pensioenen hierbij de volgende regelen in acht behooren genomen te worden :

- a. dat het vrijwillig karakter van eene dergelijke contractueele verbintenis duidelijk uitkome en geen kerk ook door zijdelingschen dwang genoodzaakt worde tot deze verbintenis toe te treden ;
- b. dat het besef van de verantwoordelijkheid der betrokken kerken voor de uitkeering van de pensioenen aan hare Emeriti-predikanten of Weduwen levendig blijve ; waarvoor *noodzakelijk* is, dat deze uitkeering geschiedt door den betrokken kerkeraad en niet door een algemeenen quaestor ; terwijl hiervoor eveneens *dienstig* kan zijn, dat de bijdragen dezer kerken met een zeker percentage verhoogd worden ;
- c. dat het recht der samenwerkende kerken op eventuele uitkeering nauwkeurig omschreven zij ;

- d. dat de berekening van de door de kerken te storten bijdragen geschiedt naar de financiële draagkracht der kerken, overeenkomstig een hiervoor vast te stellen percentage;
- e. dat elke kerk volkomen vrij blijft in de bepaling van het pensioen, dat zij eventueel wenscht uit te keeren boven het aangegeven minimum;
- f. dat een maximum bedrag van uitkeering aan de kerken wordt vastgesteld, waardoor voorkomen wordt, dat de kleinere en zwakkere kerken onbillijk bezwaard worden;
- g. dat er geen algemeene fondsen of kapitalen worden gevormd, maar de totaalsom der door de kerken te storten jaarlijksche bijdragen evenredig zij aan hetgeen er jaarlijks voor de uitkeering aan de hierop aanspraak hebbende kerken noodig is.

4^e Hierop te laten volgen onder II „Met betrekking tot de Classen” :

De Generale Synode besluit, voorzooverre de kerken zulk eene „onderlinge verzekering” niet hebben gesloten en bij de uitvoering van Art. 13 K.O. hulpbetoon voor zulk een kerk noodig mocht zijn, aan de Classes aan te bevelen,

- a. toezicht te houden enz.

5e Het onder IV „Met betrekking tot de Generale Synode” aldus te doen aanvangen :

De Generale Synode besluit, het hulpbetoon, dat bij de uitvoering van Art. 13 K.O. vanwege de gezamenlijke kerken noodig mocht zijn, aldus te regelen, dat zij uit het ressort van elke Particuliere Synode één Deputaat benoemt (met bepaling enz.).

Vertrouwende, hiermede aan hunne opdracht te hebben voldaan, bevelen Deputaten het bovenstaande ter overweging aan, onder toebidding van de leiding des H. Geestes.

J. HANIA.
H. H. KUYPER.
H. MEIJERING, *Rapporteur.*